

פני ה' אלהיו" —

אמר רבי אלעזר: מה שנקט הכתוב לשון "ויחל" ולא "ויתפלל" מלמד שעמד משה בתפלה לפני הקדוש ברוך הוא, עד שהחלהו [הפציר בו בהקדוש ברוך הוא].

ורבא אמר: "ויחל" הוא מלשון חילול והפרה, ומלמד שעמד משה בתפלה עד שכביכול הפר לו לקדוש ברוך הוא את נדרו, שנדר ואמר "אכלם".⁽¹³⁾

והמקור לדרוש כך: כתיב הכא "ויחל", וכתוב התם בפרשת נדרים [במדבר ל ג] "לא יחל דבריו", ואמר מר: רק הוא, בעל הנדר, אינו מיחל את נדרו, אבל אחרים

ברוך הוא והשיב: רבונו של עולם, ומה כסא של שלש רגלים [ישראל הנשענים על זכויות שלשת האבות], אינו יכול לעמוד לפניך בשעת כעסך, כסא של רגל אחד — העם שאתה רוצה לעשות ממני — על אחת כמה וכמה שלא יעמוד לפניך בשעת כעסך, שהרי לא יהיו לו אלא זכויותי.⁽¹²⁾

ולא עוד, אלא שאם אתרצה לכך, יש בי בושת פנים מאבותי. שמעבשיו יאמרו: ראו פרנס שהעמיד הקדוש ברוך הוא עליהם, שכרצה הקדוש ברוך הוא להשמידם הסכים לכך, וביקש גדולה לעצמו, ולא ביקש עליהם רחמים.

עוד נאמר שם [פסוק יא]: "ויחל משה את

והתולה בזכות אחרים תולין לו בזכות עצמו, הרי שאם יתלה בזכות אבות יהיה בעל רגל אחת, ואף אם יתלה בזכותו, ויתלו לו באבות, לא יהא אלא בעל ג' רגלים.

ובן יהודיע ביאר ששלשת רגלי הכסא הם שלשת הבריתות שכתב ה' עם האבות, ואילו כילה את ישראל, הרי היה מפר בכך את בריתם, וכל קיום זרעו של משה היה מכח ברית חדשה שהיה כורת עמו, ונמצא שדומה לכסא בעל רגל אחת.

13. החינוך [ל] הקשה, הרי אין מפירים נדר אלא כשיש לנודר "פתח" שהוא סיבה שהתחדשה לו, אחר שנדר, ואילו ידעה מראש לא היה נודר, וא"כ לא יתכן למצא פתח לנדרו של הקב"ה שהכל ידוע לפניו.

וביאר שודאי אין הקב"ה נצרך לנדר ולא להפרתו, אלא שהכוונה כלפינו, להורות שהחטא היה כל כך חמור עד שהעונש היה ברור, ולא היה כלל מקום לקבל תשובתם, ולפיכך נחשבת עקירת העונש בזכות תפלת משה, כהפרת נדר.

ממעל, וכל זמן שהם בידי ישראל, אפילו רק שבריהם, אי אפשר לכולתם, ועל כך אמר הקב"ה הניחה לי, והשב את הלוחות, ואכלם.

12. המהרש"א העיר, שהרי לבני משה יהיה כסא של ד' רגלים, כי שלשת רגלי האבות יועילו גם להם, ועל כך תתוסף להם זכותו של משה. ולכן ביאר שלא טען בדרך ק"ו מכסא של ג' רגלים, אלא שטען כי אם כסא של ג' רגלים יכול לעמוד כראוי, ובכל זאת בעת כעסך אין לו קיום והעמדה, אם כן, מה תועיל הרגל הנוספת.

והפני יהושע תירץ, שכנגד כך אמר משה "ולא עוד, אלא יש לי בושת פנים מאבותי", והיינו שלא תעמוד לבני זכות האבות, כי יתרעמו על כך שהסכים לכולת זרעם ולהעמיד עם אחר משלו.

ובאור החיים [במדבר יד יז] הוכיח מכך שהגוי שהיה עומד ממשה היה מנטעי נשמות שלא באו מאברהם יצחק ויעקב.

והחתם סופר ביאר ע"פ מה שאמרו לעיל [א] התולה בזכות עצמו תולין לו בזכות אחרים,